

Július 7-én nyit Hódmezővásárhely új múzeuma

Emlékpont: fél évszázados időutazás

Másfél éves készülődés után, július 7-én nyitja meg kapuit az Emlékpont Vásárhelyen. Az 1944 és 1990 közötti időszakot egyéni sorsokon keresztül bemutató új múzeum ötletgazdája Lázár János, a város polgármestere. Az Emlékpontban a Terror Háza Múzeum főigazgatója, Schmidt Mária által vezetett történelmi csapat tervei alapján mi történt a szocializmusban Vásárhelyen.

Hódmezővásárhely félszáz éves politikátörténetét mutatja be az Emlékpont, Vásárhely új múzeuma. A nagyszabású kiállítást rendező csapatot történészek, építészek, belsőépítészek alkotják. A munkát Schmidt Mária, a budapesti Terror Háza Múzeum főigazgatója vezette.

Sok vásárhelyi ajánlott fel a korszakból származó tárgyat. De a szervezők országos lapokban is keresték az egykori szemtanúkat, az emlékezni akarókat. Névtelenül is elmesélhették történeteiket az új múzeum weblapján. Az Emlékpont-irodában naponta 10-en, 15-en jelentkeztek – halottuk Elek András irodavezetőtől.

Járható filmként működik

Tavaly nyáron az új múzeumnak szánt épület F. Kovács Attila Kossuth-díjas építész tervei alap-

adományok között. Persze különlegességek is, mint egy elektromos meghajtású Puli kisautó, melyet a '80-as évek végén gyártott a Hódgép, s néhány évvel ezelőtt még használtak is a vásárhelyi önkormányzatnál.

Lenin és Iván beköltözött

Az a vörös csillagos zászló is gazdagítja a gyűjteményt, egykor a tanácstermet díszítette. Monumentális alkotások is helyet kaptak az Emlékpontban. Lenin szobra az épület homlokzatán kialakított párkányon üldögél, de az Andrássy utcán lett új otthonra a vásárhelyiek által csak Iván-szobornak nevezett szovjet katona is. A levéltári gyűjteményen kívül több ezeroldalmi írott dokumentumra is szert tettek. A fotókat, újságokat, bírósági jegyzőkönyveket, hivatalos iratokat, okleveleket digitalizálják, rendezik, s ez alkotja az Emlékpont kutatóbázisát.

Oktatási központ születik

Vásárhely új múzeumának irányításával Madácsy Tamást bízta meg a közgyűlés. A fiatal történész fontosnak tartja, hogy a múzeum kiemelt szerepet töltsön be a város oktatási és kulturális életében.

Az időutazáshoz kilenc kiállító terem várja az érdeklődőket. Egy-egy terem foglalkozik a második világháború vásárhelyi áldozataival, bemutatja az egykori ellenállókat, a Fehér Gárda szervezkedést, és fejt hajt a kivégzettek, illetve bebörtönözöttek, agyongyötörtek, tönkre tett életek előtt. Papok, lelkészek vallanak arról, miként tudtak az a vallás és egyházellenes ideológia szorításában megmaradni. Feltárul az Államvédelmi Hatóság, a munkásorség és az ügynökök által uralt időszak. Az emelet a Kádár-korszak puhadiktatúráját idézi. De Vásárhely gazdag művészetét bemutató „galériába” is várják az Emlékpont július 7-i nyitását követően a látogatókat, mégpedig a retrohangulatú sportbúféba.

TÖRÖK ANITA Iván az utcáról a múzeumba költözött

Fotó: Tésik Attila

A MEGYE ÚJ MÚZEUMÁNAK HISTÓRIÁJA

2005. január: A vásárhelyi közgyűlés hozzájárul az Emlékpont – Fél évszázad Vásárhelyen Humán Oktatási Központ létrehozásához.

2005. április: Schmidt Mária, a Terror Háza Múzeum főigazgatója, a vásárhelyi múzeum történész koordinátora, valamint Gerő András történész ismerteti az 1944 és 1990 közötti időszakot bemutató kiállítási anyag történelmi koncepcióját.

2005. június: Megkezdődik az Andrássy utca 34. szám alatti épület átalakítása. Megnyitja kapuit az anyaggyűjtéssel foglalkozó Emlékpont-iroda.

2005. november: Közgyűlési beszámoló a múzeum történelmi munkálatairól.

2006. április: Már több száz tárgy gyarapítja a humán oktatási központ kiállítási anyagát.

2006. május: Madácsy Tamás történészt bízta meg a vásárhelyi közgyűlés Vásárhely új létesítményének irányításával.

2006. július 7.: Emlékpont-avatás.

Schmidt Mária az Emlékpont jelentőségéről

Várostörténet, egyéni sorsokból

Schmidt Mária, a budapesti Terror Háza igazgatója irányításával zömében helyi szakemberek gyűjtötték össze Hódmezővásárhely 1945 és 1989 közötti történetének dokumentumait. Az Emlékpont a város félműltjét szuszteztíven kívánja bemutatni. E múzeumról kérdezzük Schmidt Máriát.

– Mi a jelentősége a vásárhelyi Emlékpontnak?

– Az Emlékpont Múzeum az ország első olyan intézménye, mely a kommunista diktatúra időszakát egy város történetén keresztül meséli el a legmodernebb, multimédiás múzeumi eszközökkel. Az embereket érdeklí a múlt, a történelem, országuk és társadalmuk sorsa. Akik nem éltek át, meg akarják ismerni, akik pedig megélték, azok szeretnék viszontlátni életük tragikus, drámai epizódjait. Egy közösség életének ezek a személyes és kollektív történetek fontos csomópontjai.

– Miben lesz más ez, mint a fővárosi Terror Háza Múzeum kiállítása?

– A két intézmény szinte ugyanazon alkotógárda irányítása alatt jött létre, de az Emlékpont egyedi. A Terror Háza Múzeum két totális diktatúra áldozatainak állít emléket. Sajátos módon mindkét – a nyilas és a kommunista – terrorrendszer is Bu-

dapesten az Andrássy utca 60.-ban rendezte be erőszak szervezeti székhelyét. Az állandó kiállítás tematikája az 1956-os szabadságharc utáni megtorlás végével lezárul. Hódmezővásárhelyen pedig az Emlékpont a város történelmét 1945-től 1990-ig dolgozza fel. Ez folyamatosan bővülő, bővíthető kiállítás, nemcsak egy múzeum, hanem oktatási centrum is egyben, mely helyet ad történelemóráknak, kutatóknak, konferenciáknak.

– Az Emlékpont a szocializmusnak állít-e emléket, ahogy többen is vélik, vagy más a jelentősége?

– A múzeum létrehozásában közreműködő történészek közel másfél száz interjút készítettek. Az Emlékpont kiállítása kilenc tematikus teremből áll, melyekben a korszak relikviái modern környezetben jelennek meg. A múzeum létrejöttének célja, hogy bekapcsolja Hódmezővásárhelyt az ország és Európa kulturális vérkeringésébe, kedvelt turisztikai célponttá tegye. Nyugat-Európában számos olyan település van, ahová csak azért mennek el a turisták, mert ott van valami különleges látnivaló. A hódmezővásárhelyi Emlékpont ilyen. Miközben a vásárhelyiek el tudják mondani, hogyan élte meg közösségük a huszadik század második felét.

KOROM ANDRÁS

Schmidt Mária szerint felszabadító élmény a múlt megismerése

Fotó: Tésik Attila

A parasztpolgárság belső gyarmatosítása

Felkészületlenül érte az 1950-es évek belső gyarmatosítása Vásárhely parasztpolgári társadalmát – mondja Gerő András, a Habsburg Történelmi Intézet igazgatója, akivel Az Emlékpont által feldolgozott korszak történetéről beszélgettünk.

A Hódmezővásárhely új múzeumban földolgozott korszak valójában nem 1945-tel vagy 1948-cal indul. Mert elengedhetetlen annak a társadalomnak a felvázolása, mely az egész szocializmus történetét jellemzte Hódmezővásárhely világát – véli Gerő András történész. A város óriási külterjes gazdálkodásra épülő parasztvilágába szervesen beépült egy sajátos városi polgári réteg. A kiállítás a magyar parasztpolgárosodásról is szól. Az egész szocialista-kommunista korszak úgy kerül bele ebbe a képbe, hogy 1945 után belép e döntően paraszti, gazdatöbbségű városi világba egy iparosodásra orientált politikai szerkezet.

A város lokális története valójában leképezi a magyarországi szocializmus különféle szakaszait. Az Emlékpont kronologikusan, illetve tematikusan is súlypontozza a korszakot – magyarázza a történész. A kommunista típusú, erőltetett iparosítás jórészt a parasztság javainak kiszajátítására épült, mintegy belső gyarmatosításként folyt le. Ezért

sok emberi tragédiával, de szembenállással is találkozhat a kutatók. Ezt az ellenállást a korszak elhárító szervei fehér gárdának nevezték, és százas nagyságrendben vonták be az embereket a megtorlásba. Ez, az az ötvenes évek első fele volt a magyarországi szocializmus legdurvább korszaka – Vásárhelyen is.

Az 1960-as évektől elindult egy kispolgárosodási folyamat, miután a rendszer felismerte: nem lehet az iparosítást a fogyasztás minimalizálásával folytatni. Megengedte, s bizonyos mértékben erősítette is egy olyan sajátos kispolgári életforma megteremtését, mely a parasztság számára a háztáji megjelenését eredményezte. Vásárhelyen olyan iparosodási „felútás” következett be: nemzetközi és hazai viszonylatban is életképes üzemek jöttek létre. Ilyen volt a Hódiköt, az Alföldi Porcelángyár, s ilyen termék volt például a krónikus autóhiány enyhítésére kitalált kisautó, a Puli, ami az Emlékpontban is látható lesz.

B. K. A.